

**DISABILITIES AND THE LIBRARY: FOSTERING EQUITY
FOR PATRONS AND STAFF WITH DIFFERING ABILITIES
/ CLAYTON A. COPELAND, EDITOR; FOREWORD BY
BLANCHE WOOLLS. SANTA BARBARA; DENVER:
LIBRARIES UNLIMITED, 2023.**

Disabilities and the library: fostering equity for patrons and staff with differing abilities (hrv. Invaliditeti i knjižnica: Poticanje pravičnosti za korisnike i osoblje s različitim sposobnostima) priručnik je nastao s ciljem da knjižničarima i svima onima koji su odgovorni za zapošljavanje i upravljanje knjižnicama pruži cjelovit prikaz potreba i sposobnosti osoba s invaliditetom, odnosno osoba s različitim sposobnostima (engl. *differing abilities*) kako bi znali osigurati pravedno okruženje. Urednica Clayton A. Copeland svjesna je da je tek mali broj knjižničara tijekom formalnog obrazovanja imao priliku da razumije potrebe i sposobnosti osoba s različitim sposobnostima, a tek rijetki imaju iskustva u radu s tom raznolikom skupinom korisnika. Cilj je ovog priručnika pomoći čitatelju razumjeti izazove s kojima se suočavaju ljudi s različitim sposobnostima i kao korisnici i kao informacijski stručnjaci. Želja je urednice da čitatelji nauče procijeniti fizičke objekte svoje knjižnice, programe i usluge, osoblje i njihovo kontinuirano obrazovanje kako bi bili sigurni da su njihove knjižnice spremne uključiti sve osobe bez obzira na njihove sposobnosti. Inkluzivno planiranje programa i prijedlozi za razvoj zbirke pomoći će knjižničarima zadovoljiti potrebe korisnika i kolega s teškoćama u kretanju, teškoćama u učenju, ograničenjima sluha i vida, osjetilnim i kognitivnim teškoćama, autizmom i sl. Priručnik također pruža dodatne informacije o asistivnim i adaptivnim tehnologijama te pristupačnosti mrežnih stranica.

Ovaj priručnik ima šest cjelina, od kojih se svaka bavi određenim aspektom pristupa informacijama. Autori poglavlja unutar cjelina brojni su informacijski stručnjaci, od kojih su mnogi i sami osobe s invaliditetom. Može se primijetiti nedosljednost autora u korištenju terminologije, a razlog je tomu fluidnost i promjenjivost jezika. Pojedini termini propisani su zakonima ili propisima, a neki se termini razvijaju kako se mijenja društvena svijest. Među pojedinim zajednicama osoba s invaliditetom postoji minimalno slaganje oko poželjnih termina. Neki su izrazi prihvaćeni unutar određene zajednice osoba s invaliditetom no isti su uvredljivi kada ih koriste ljudi izvan te zajednice. Urednica je stava da bi knjižničari

trebali razviti svijest o nijansama jezika i biti u toku s novim otkrićima o invaliditetima i kako ta otkrića utječu na njih.

Prva cjelina „Povijesna uloga aktivista za prava osoba s invaliditetom, knjižničara i drugih zagovaratelja pružanja univerzalnog pristupa informacijama“ (engl. *The Historic role of disability rights activists, librarians, and other advocates in providing universal access to information*) pokriva temeljnu pozadinu povijesti američkog pokreta za postizanje pristupa informacijama i osnovnih načela univerzalnog dizajna te njegove praktične primjene.

Druga cjelina „Razumijevanje razlika i uočavanje sposobnosti koje iz njih nastaju“ (engl. *Understanding differences and seeing the abilities born through them*) pruža osnovne informacije o pojedinim invaliditetima kako bi knjižničari razumjeli učinke pojedinih invaliditeta i kako knjižničari svjesni tih učinaka mogu odgovoriti na informacijske potrebe pojedinaca. U poglavljima se autori bave uobičajenim izazovima povezanim s pojedinim invaliditetom: razlikama u učenju kod osoba s disleksijom; razvojnim teškoćama kod osoba iz spektra autizma, osoba s poremećajem pozornosti s hiperaktivnošću i osoba s psiho-socijalnim teškoćama; izazovima sljepoće; gluhoći i izazovima vezanim za gubitak sluha, mentalnom zdravlju, teškoćama u kretanju te mogućim kombinacijama invaliditeta. Postizanje cjelovite pristupačnosti knjižnice izazov je s kojim se suočavaju sve knjižnice i knjižničari koji u njima rade. Autori poglavlja raspravljaju o praktičnim smjernicama za postizanje tog cilja. Fokus u svakom poglavlju jest na sposobnostima korisnika ili djelatnika knjižnice koji imaju navedene teškoće.

Treća cjelina „Integracija individualnih potreba: Stvaranje inkluzivnih zbirki i programa“ (engl. *Integrating individual needs: Creating inclusive collections and programming*) obuhvaća poglavlja koja se bave inkluzivnim programima i uslugama te zbirkama. Također je pružen uvid u strategije i najbolje prakse za razvoj inkluzivnih programa, usluga i zbirki te pružanje inkluzivnih usluga u knjižnicama. Naglasak je na planiranju izgradnje zbirki imajući na umu različite pristupačne formate, interese pojedinih skupina osoba s invaliditetom, knjige za djecu i mlade s autentičnim likovima s invaliditetom, implementaciju *Ugovora iz Marakeša* te razmišljanje o pristupačnosti prilikom planiranja i oglašavanja knjižničnih programa.

Četvrta cjelina „Inkluzivni sadržaji u fizičkom i virtualnom svijetu“ (engl. *Inclusive facilities in the physical and virtual world*) objedinjuje načine kojima knjižničari mogu učiniti više od osnovnih zakonskih propisa kako bi omogućili pristupačnost informacijama svim svojim korisnicima bez obzira radi li se o fizičkim preprekama u prostorima knjižnica ili digitalnom izdavaštvu i pristupačnosti mrežnih stranica. Prikazani su i primjeri dobre prakse u američkim knjižnicama.

Peta cjelina „Vođenje: Inkluzivne politike, prakse i okruženja za knjižnično osoblje s različitim sposobnostima i potrebama“ (enl. *Leadership: Inclusive po-*

licies, practices, and environments for library staff with differing abilities and needs) nastoji istražiti temeljne čimbenike diskriminacije pri zapošljavanju knjižničara koji su osobe s invaliditetom. Pružene su informacije o preprekama, alatima i resursima za razbijanje neutemeljenih mitova koji se odnose na jednakost i pristupačnost te alatima i resursima za stvaranje inkluzivnih politika, praksi i okruženja za djelatnike knjižnica. Inkluzivne prakse zapošljavanja mogu rezultirati knjižnicama koje su pristupačne svim članovima zajednice i koje će članovi tražiti i posjećivati. U konačnici članovi knjižničnog osoblja s invaliditetom imaju skup vještina i životna iskustva koja im omogućuju zadovoljavanje informacijske potrebe knjižničnih korisnika na načine na koje tipično sposobni (engl. *typically abled*) članovi osoblja, iako dobronamjerni, vjerojatno neće moći.

Šesta i posljednja cjelina „Zaključak“ (engl. *Conclusion*) u obliku je pisma namijenjenog svim sadašnjim i budućim knjižničarima s naglaskom na knjižničare narodnih i školskih knjižnica pod naslovom „Najbolja nada za osobe s invaliditetom: Pismo sadašnjim i budućim knjižničarima“ (engl. *The First best hope for disabled people: A Letter to current and future librarians*).

Za kraj valja spomenuti da je ovo uistinu sveobuhvatan priručnik, bez obzira na to što su autori imali na umu rezultate istraživanja stanja u američkim knjižnicama nastojeći potaknuti promjenu dosadašnjih praksi. Namijenjen je svim knjižničarima koji rade u neposrednom kontaktu s korisnicima, upravljačkim tijelima knjižnica te svim djelatnicima knjižnice koji će prije ili kasnije za kolegu imati osobu s invaliditetom. Zbog navedenog može pozitivno utjecati i na knjižničnu praksu u Hrvatskoj.

Maela Rakočević Uvodić
maela.rakocevic@kgz.hr